Archive of SID.ir

Journal of Development Studies and Resource Management
Vol 3, No 11, Autumn 2025
Journal Homepage: https://sanad.iau.ir/journal/jdsrm
DOI: 10.82430/jdsrm.2025.1213202

Research Paper

Presenting a Generalized Intellectual Capital Model based on Corporate Governance Behavior

Mojtaba Dabagh Bagheri: Department of Accounting, QaS.C., Islamic Azad University, Qaemshahr, Iran
Ali Jafari Larijani*: Department of Accounting, QaS.C., Islamic Azad University, Qaemshahr, Iran
Ali Akbar Ramezani: Department of Accounting, QaS.C., Islamic Azad University, Qaemshahr, Iran
Mohammad Hassan Hashemi Kuchaksaraei : Department of Accounting, QaS.C., Islamic Azad University, Qaemshahr, Iran

Received: 2025/07/26 **PP** 91-106 **Accepted:** 2025/09/27

Abstract

Since a complete, coherent and inclusive model for intellectual capital based on corporate governance has not been presented in Iran's capital market, it is necessary and inevitable to develop an intellectual capital system based on corporate governance that fits the specific structure of each society. In this research, the aim is to present a local model that is appropriate to the conditions and characteristics of the capital market and the companies active in it, based on the cultural, legal, economic and political structure of the country. For this purpose, the theoretical foundations, internal and external researches and international principles and standards of corporate governance were examined and the initial model of intellectual capital based on corporate governance was compiled and its dimensions, components and indicators were determined. The mentioned model was based on the fuzzy Delphi method and through a questionnaire, 30 people from the expert group were selected. A targeted selection method was used to select the group of experts. Based on the analysis of the opinions provided by the group of experts, the generality of the system model including 19 components and 153 indicators was approved in the format. Subsequently, the degree of effectiveness and effectiveness of the indicators of the proposed model in the form of three components of inputs (human capital, structural capital, customer and brand value), processes (influence of intellectual capital on corporate governance) and output (observance of the rights of beneficiaries, accountability, efficiency and Effectiveness, accountability, disclosure and transparency, compliance with Shariah rules and laws, and compliance with justice and fairness) were measured. Based on the obtained results, the dimensions of the inputs and processes of the intellectual capital system based on corporate governance have a positive and significant relationship with the goals and results, and as these dimensions improve, they will have a favorable effect on the goals, results, and performance. This can be considered as a confirmation for the designed pattern.

Keywords: Corporate governance, Intellectual capital, Stakeholders, Accountability, Transparency

Citation: Mojtaba Dabagh Bagheri (2025). **PhD student, accounting department, Qaimshahr branch, Qaimshahr Islamic Azad University, Iran.** *Journal of Development Studies and Resource Management*, Vol 3, No 11, Shiraz, PP 91-106.

*. **Corresponding author:** Ali Jafari Larijani, **Email:** jafarilarijani@gmail.com

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

Extended Abstract

Introduction

Intellectual capital is becoming a decisive factor for a company's long-term profit and its performance in a knowledge-based economy. The basis of economic growth and prosperity is knowledge and its application, and everyone accepts that intellectual capital is very useful in using knowledge resources. Intellectual capital, as well as knowledge-creating organizations and communications, play an important role in today's competition. And considering the characteristics of intellectual capital, some of which are: 1- Intellectual assets are non-competitive assets. 2- Intellectual assets can be used for several specific purposes simultaneously. 3- Ability is one of the most important criteria for the superiority of intellectual assets over physical assets. 4- Human capital, structural capital and relational capital cannot be converted into personal property. On the other hand, the concept of corporate governance refers to the control procedures in place in a company to ensure the alignment of management's activities and interests with the interests of shareholders. Important indicators for assessing the effectiveness of corporate governance include: composition and other characteristics of the board of directors, such as the number of board members, the experience of board members, the number of non-executive board members, the number of individuals with financial education and the gender of board members, the number of independent board members, the percentage of ownership of board members and institutional investors, the existence of a company audit committee, an audit firm and the auditor's opinion, factors in the compensation plan and the rights of the authorities, signs of shareholder dissatisfaction, signs of internal control weaknesses, etc., which, if not identified and disclosed in the corporate governance framework, It can impose irreparable losses on companies, some of which are: 1- Small shareholders may be deprived of access to information related to intangible assets that is formed in private meetings with large shareholders. 2- If managers use information obtained from internal decisions regarding intangible assets without informing other investors, the likelihood of transactions based on confidential information increases. 3- The risk of incorrect valuation of companies increases, which causes bankers and investors to consider a higher level of risk for the organization. 4- The cost of capital increases. In the event of disclosure of such information, due to the reduction of uncertainty regarding the future prospects of the organization, a more accurate valuation of the company is made and the cost of capital decreases. Given the common goal of both corporate governance and intellectual capital factors, which both emphasize maximizing shareholder wealth, disclosing information, and creating organizational structures, etc. for disclosing information and sustainability in companies, it is possible to find common dimensions in corporate governance that can be generalized to intellectual capital and create a new model of intellectual capital dimensions for companies. Therefore, the purpose of this research is to present a generalized intellectual capital model based on corporate governance behavior: the case study is investment companies listed on the Iranian Stock Exchange. Now, considering the above, the question arises in mind: what dimensions does the generalized intellectual capital model based on corporate governance behavior include?

Methodology

This research consists of two main stages. In the first stage, this research is fundamental in terms of purpose and descriptive in terms of data collection. In the second stage, it is applied in terms of purpose and descriptive in terms of data collection (Sermado et al. 2013). In fact, in the second phase of the research, the application of the first phase is presented.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

Therefore, it can be said that this research is of a mixed type (Bazargan 2011). Here, the stages of conducting the research are described as follows: In the first stage, an attempt is made to extract all dimensions of corporate governance and intellectual capital in most existing and valid Persian and English articles. For these extracted dimensions, relevant conceptual definitions are extracted from the articles so that the researcher becomes familiar with all aspects of these dimensions. Based on the conceptual definitions, a number of dimensions that have greater relevance and affinity with intellectual capital and are used in investment companies and the ability to calculate their relationship and impact on the financial performance of these companies are extracted. In the second stage, we expose these dimensions to the opinion and consensus of experts using the Delphi method so that the new dimensions and the desired model of this research can be extracted with the opinions of the informants in this field. The statistical population of the study consists of the following two dimensions:

a) Qualitative dimension: In this dimension, the statistical population of the present study was formed by all members of the society of certified public accountants and financial managers and managers of investment companies with a long history in this industry in the country as industry experts, as well as renowned university professors in the field of accounting and finance as experts in this field.

b) Quantitative dimension: The sampling method in this study is determined as non-probability sampling, specifically purposive sampling.

Results and discussion

A targeted selection method was used to select the group of experts. Based on the analysis of the opinions provided by the group of experts, the generality of the system model including 19 components and 153 indicators was approved in the format. Subsequently, the degree of effectiveness and effectiveness of the indicators of the proposed model in the form of three components of inputs (human capital, structural capital, customer and brand value), processes (influence of intellectual capital on corporate governance) and output (observance of the rights of beneficiaries, accountability, efficiency and Effectiveness, accountability, disclosure and transparency, compliance with Shariah rules and laws, and compliance with justice and fairness) were measured.

Conclusion

Based on the obtained results, the dimensions of the inputs and processes of the intellectual capital system based on corporate governance have a positive and significant relationship with the goals and results, and as these dimensions improve, they will have a favorable effect on the goals, results, and performance. This can be considered as a confirmation for the designed pattern.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

فصلنامه مطالعات توسعه و مدیریت منابع

دوره ۳، شماره ۱۱، پاییز ۱۴۰۴

Journal Homepage: https://sanad.iau.ir/journal/jdsrm

DOI: 10.82430/jdsrm.2025.1213202

مقاله پژوهشی

ارائه مدل سرمایه فکری تعمیم‌یافته بر مبنای رفتار حاکمیت شرکتی

مجتبی دباغ باقری: گروه حسابداری، واحد قائم‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، قائم‌شهر، ایران

علی جعفری لاریجانی[۱]: گروه حسابداری، واحد قائم‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، قائم‌شهر، ایران

علی‌اکبر رمضانی: گروه حسابداری، واحد قائم‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، قائم‌شهر، ایران

محمدحسن هاشمی کوچک‌سرایی: گروه حسابداری، واحد قائم‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، قائم‌شهر، ایران

دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۰۵ **صص** ۹۱-۱۰۶ **پذیرش:** ۱۴۰۴/۰۷/۰۵

چکیده

ازآنجاکه الگویی کامل، منسجم و دربردارنده تمامی شاخص‌های مطرح برای سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی در بازار سرمایه ایران ارائه نشده است، تدوین نظام سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی متناسب با ساختار خاص هر جامعه، ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. در این پژوهش، هدف ارائه الگویی بومی و متناسب با شرایط و ویژگی‌های بازار سرمایه و شرکت‌های فعال در آن مبتنی بر ساختار فرهنگی، قانونی، اقتصادی و سیاسی کشور است. برای این منظور مبانی نظری، پژوهش‌های داخلی و خارجی و اصول و استانداردهای بین‌المللی حاکمیت شرکتی موردبررسی قرار گرفته و الگوی اولیه سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی تدوین و ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن تعیین شد. الگوی مزبور بر اساس روش دلفی فازی و از طریق پرسش‌نامه مورد نظرخواهی از ۳۰ نفر گروه خبرگان قرار گرفت. برای انتخاب گروه خبرگان از روش انتخاب هدفمند استفاده شد. بر اساس تجزیه وتحلیل نظرات ارائه شده از سوی گروه خبرگان، کلیات الگوی سیستمی شامل 19 مؤلفه و 153 شاخص در قالب تائید شد. متعاقبا میزان تاثیرگذاری و تاثیرپذیری شاخص های الگوی پیشنهادی در قالب سه جزء نهاده ها(سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری، مشتری و ارزش برند)، فرآیندها(تاثیرگذاری سرمایه فکری بر حاکمیت شرکتی) و خروجی(رعایت حقوق ذی نفعان، مسئولیت پذیری، کارایی و اثربخشی، پاسخگویی، افشا و شفافیت، رعایت احکام و قوانین شرعی و رعایت عدالت و انصاف) موردسنجش قرار گرفت. بر اساس نتایج به دست آمده ابعاد نهاده ها و فرایندی سیستم سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی با اهداف و نتایج رابطه مثبت و معنی داری دارند و هر چه این ابعاد بهبود یابند بر اهداف و نتایج و عملکرد تأثیر مطلوبی خواهند داشت. این امر را می توان به عنوان تأییدی برای الگوی طراحی شده در نظر گرفت.

واژه‌های کلیدی: حاکمیت شرکتی، سرمایه فکری، ذی‌نفعان، پاسخگویی، شفافیت.

استناد: دباغ باقری، مجتبی، جعفری لاریجانی، علی‌اکبر رمضانی و هاشمی کوچک‌سرایی، محمدحسن (۱۴۰۴). **ارائه مدل سرمایه فکری تعمیم‌یافته بر مبنای رفتار حاکمیت شرکتی.** *فصلنامه مطالعات توسعه و مدیریت منابع*، سال ۳، شماره ۱۱، شیراز، صص ۹۱-۱۰۶.

[۱]. نویسنده مسئول: آزاد معلم، پست الکترونیکی: jafarilarijani@gmail.com

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

مقدّمه

شیوه‌های حاکمیت شرکتی به‌عنوان مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های فعالیت و عملکرد شرکت شناخته شده‌اند حاکمیت شرکتی، قوانین، مقررات، ساختارها، فرآیندها، فرهنگها و سیستم هایی است که موجب دستیابی به هدفهای پاسخگویی، شفافیت، عدالت و رعایت حقوق ذی‌نفعان می شود.حاکمیت شرکتی به یکی از جنبه های اصلی و پویای دنیای تجارت تبدیل شده و توجه به آن به طور چشمگیری رو به افزایش است. در سال های اخیر اوج رسوایی های مالی شرکتها به موضوع حاکمیت شرکتی اهمیت ویژه ای بخشیده است. یکی از عوامل اصلی بهبود کارآیی اقتصادی، نظام راهبری بنگاه یا همان حاکمیت شرکتی می باشد که در برگیرنده مجموعه ای از روابط میان مدیریت شرکت، هئیت مدیره،سهامداران و سایر ذی‌نفعان می باشد. نظام حاکمیت شرکتی ساختاری را فراهم می نماید که از طریق آن هدفهای بنگاه کنترل و ابزار دستابی به هدف ها و نظارت بر آنها تعیین می شود. این نظام انگیزه لازم برای تحقق اهداف بنگاه و سازمان را در مدیریت ایجاد می نماید و زمینه نظارت موثر را نیز فراهم می کند.بنابراین شرکتها منابع را با اثربخشی بیشتر به کار می گیرند.. بدین ترتیب که با کنترل شرکت توسط سهامداران عمده می توان ابزار کنترل حفظ منافع سهام داران را فراهم کرد و از این طریق نظارت بر عملکرد شرکت داشت. حاکمیت شرکتی پیش از هر چیز حیات بنگاه اقتصادی در درازمدت را هدف قرار داده و درصدد است تا از منافع سهامداران در مقابل مدیریت سازمان ها حفاظت نماید(Kamranfar & Khatibi, 2023).

سرمایه فکری در حال تبدیل‌شدن به یک عامل قاطع برای سود بلندمدت یک شرکت و عملکرد آن در اقتصاد مبتنی بر دانش است. اساس رشد و رفاه اقتصادی دانش و کاربرد آن هست و همه پذیرفته‌اند که سرمایه فکری در به‌کاربردن منابع دانش بسیار مفید است. سرمایه فکری و نیز سازمان‌های خلق‌کننده دانش و ارتباطات نقش مهمی در رقابت امروزه دارند و باتوجه‌به ویژگی‌های سرمایه فکری که برخی از آنها عبارت‌اند از: ۱- دارایی‌های فکری، دارایی‌های غیررقابتی هستند. ۲- دارایی‌های فکری را می‌توان به طور هم‌زمان برای چند امر خاص به کار گرفت. ۳- توانایی یکی از مهم‌ترین معیارهای برتری دارایی‌های فکری بر دارایی‌های فیزیکی است. ۴- سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و سرمایه رابطه‌ای، قابلیت تبدیل‌شدن به مالکیت شخصی ندارند (Shahni, Chiraghi & Garami, 2022). از طرف دیگر مفهوم حاکمیت شرکتی به رویه‌های کنترلی موجود در شرکت به‌منظور حصول اطمینان از همسویی فعالیت‌ها و منافع مدیریت با منافع سهامداران اشاره دارد شاخصه‌ای مهم برای ارزیابی اثربخشی حاکمیت شرکتی شامل: ترکیب و دیگر مشخصات هیئت‌مدیره از قبیل تعداد اعضای هیئت‌مدیره، تجربه اعضای هیئت‌مدیره، تعداد اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره، تعداد افراد دارای تحصیلات مالی و جنسیت اعضای هیئت‌مدیره، تعداد افراد مستقل هیئت‌مدیره، درصد مالکیت اعضای هیئت‌مدیره و سرمایه‌گذاران نهادی، وجود کمیته حسابرسی شرکت، مؤسسه حسابرسی و اظهارنظر حسابرس، عوامل طرح پاداش و حق اختیارها، علائمی از نارضایتی سهامداران، علائمی از ضعف کنترل داخلی و غیره است که در صورت عدم شناسایی و افشای آنها در قالب راهبری شرکتی می‌تواند زیان‌های غیر قابل جبرانی را به شرکت‌ها تحمیل کند که برخی از آنها عبارت‌اند از: ۱- سهامداران خرد ممکن است از دسترسی به اطلاعات مربوط به دارایی‌های نامشهود که در جلسه‌های خصوصی با سهامداران کلان تشکیل می‌شود، محروم بمانند. ۲- اگر مدیران از اطلاعات به‌دست‌آمده از تصمیم‌های داخلی دررابطه‌با دارایی‌های نامشهود بدون اطلاع سایر سرمایه‌گذاران استفاده کنند، احتمال وقوع معامله بر اساس اطلاعات محرمانه افزایش می‌یابد. ۳- خطر ارزشیابی نادرست شرکت‌ها افزایش می‌یابد و این امر باعث می‌شود بانکداران و سرمایه‌گذاران سطح ریسک بیشتری را برای سازمان در نظر بگیرند.۴- هزینه سرمایه افزایش می‌یابد. در صورت افشای چنین اطلاعاتی، به دلیل کاهش عدم قطعیت دررابطه‌با دور نمای آینده سازمان، ارزشیابی دقیق‌تری از شرکت به عمل می‌آید و هزینه سرمایه کاهش پیدا می‌کند. ضرورت حاکمیت شرکتی، از تضاد منافع مشارکت‌کنندگان (ذی‌نفعان) در ساختار شرکت به وجود می‌آید (Ghorbani & Asadi, 2022). بنابراین، پژوهش حاضر قصد دارد به ارائه مدل سرمایه فکری تعمیم‌یافته بر مبنای رفتار حاکمیت شرکتی: موردمطالعه شرکت‌های سرمایه‌گذاری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران بپردازد. در ادامه، مبانی نظری و پیشینه پژوهش، روش‌شناسی پژوهش (شامل نحوهٔ انتخاب شرکت‌های مدنظر و نیز الگوها و متغیرهای پژوهش)، یافته‌های پژوهش و در پایان، نتایج و پیشنهادها ارائه شده است.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

مفهوم حاکمیت شرکتی به رویه‌های کنترلی مورداستفاده در شرکت برای اطمینان از همسویی فعالیت‌ها و منافع مدیریت با منافع سهامداران اشاره دارد که در قالب مجموعه‌ای از مکانیسم‌هایی که برای کاهش مشکلات نمایندگی و عدم تقارن اطلاعاتی بین سهامداران طراحی شده است، اعمال می‌شود. حاکمیت شرکتی برای بسیاری از محققان جذاب‌تر شده است زیرا می‌تواند اعتماد سرمایه‌گذاران را افزایش دهد و سلامت اقتصادی شرکت‌ها را تقویت و توسعه دهد (Coty et al., 2022). بحث حاکمیت شرکتی به‌عنوان مکانیسمی جامع برای ایجاد تعادل میان منافع ذی‌نفعان، طی دو دهه اخیر در جوامع توسعه‌یافته مطرح و روزبه‌روز بسط و گسترش‌یافته است. نظام حاکمیت شرکتی به‌عنوان

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

یک نظام مرتبط‌کننده چند شاخه علمی از قبیل حسابداری، اقتصاد، مالی و حقوق و با حفظ تعادل میان اهداف اجتماعی، اقتصادی و اهداف فردی و جمعی موجب ترغیب و تقویت استفاده کارآمد از منابع و الزام پاسخ‌گویی شرکت‌ها در قبال سایر ذی‌نفعان خود می‌گردد. از جهت دیگر اجرای نظام حاکمیت شرکتی می‌تواند باعث اختصاص بهینه منابع و ارتقای شفافیت اطلاعات و درنهایت رشد و توسعه اقتصادی شود. نقش اساسی حاکمیت شرکتی، کنترل و هدایت شرکت است؛ لیکن باتوجه‌به دیدگاه‌های متفاوت موجود در خصوص ذی‌نفعان و حوزه پاسخگویی مدیران، تعاریف ارائه‌شده برای حاکمیت شرکتی بسیار متنوع بوده و در طیف وسیعی بیان می‌شود. مهم‌ترین عامل متمایزکننده این تعاریف گستره شمول حاکمیت شرکتی است. دیدگاه‌های محدود در یک‌سو و دیدگاه‌های گسترده در سوی دیگر طیف قرار دارند (Shahrzad & colleagues, 2023). سیستم حاکمیت شرکتی در هر کشوری تحت‌تأثیر عوامل و متغیرهای داخلی و خارجی قرار دارد. عوامل محیطی سیستم حاکمیت شرکتی شامل نظام‌های سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و شریعت، با همدیگر ارتباطات عمیقی داشته و به‌صورت غیرمستقیم از طریق تأثیرگذاری متقابل برهم دیگر و به‌صورت مستقیم از طریق مکانیسم‌های خود بر استقرار و عملکرد سیستم حاکمیت شرکتی بانک‌ها تأثیر می‌گذارند (Nejati & colleagues, 2023). یکی از اصول بنیادین برای برقراری حاکمیت شرکتی مطلوب، اصل کامل‌بودن قوانین و مقررات است بدان معنا که ارزش سیستم قانونی و حاکمیت شرکتی، نه‌تنها به قانون شرکت‌ها، بلکه به ترکیب خاصی از قوانین و مقررات، ارتباط مناسب آن‌ها و سازگاری قانون شرکت‌ها با مجموعه قوانین تجاری بستگی دارد (Safe, 2014). بر اساس نتایج تحقیقات انجام شده، سرمایه‌گذاران به عملکردهای مرتبط با حاکمیت شرکتی واکنش نشان می‌دهند؛ اما علائم واکنش آن‌ها به وسعت و ماهیت نوع عملکرد بستگی دارد. بر اساس واکنش بازار و اثر نقدینگی در صورت تعهد بیشتر شرکت به شفافیت بیشتر و حمایت از سهام‌داران خرد، واکنش قیمت بازار مثبت و معنادار است. علاوه بر این سهام دارای حق رأی نسبت به سهام بدون حق رأی، واکنش قوی‌تر قیمت و افزایش نقدینگی را تجربه می‌کنند. مکانیسم حاکمیت شرکتی می‌تواند در کشورهایی که در حمایت از سرمایه‌گذاران ضعیف‌اند، راهبرد مناسب و مؤثری باشد. رابطهٔ بین واکنش بازار به حاکمیت شرکتی باتوجه‌به اقدامات قانونی و نظارتی نشان می‌دهد که بازدهی‌های غیرطبیعی مرتبط با مکانیسم حاکمیت شرکتی عبارت‌اند از: کاهش در تعداد دارندگان بزرگ اوراق‌قرضه، پرداخت پاداش به هیئت‌مدیره، دسترسی آسان سرمایه‌گذاران نهادی به روش پروکسی و حضور هیئت‌مدیره راکد (Mousavi & others, 2015). می‌توان گفت یکی از عواملی که می‌تواند بر ساختار سرمایه شرکت‌ها تأثیرگذار باشد، سرمایه فکری شرکت‌ها است (Sweet & precious, 2022). سرمایه فکری، زبانی است جهت فکرکردن، صحبت‌کردن و انجام اقداماتی که به محرک‌های درآمد آتی سازمان مربوط می‌شوند که شامل روابط با مشتریان و شرکا، تلاش‌های نوآوری، زیر ساختار سازمانی و دانش و مهارت‌های کارکنان سازمان است. به‌عنوان یک مفهوم، سرمایه فکری با تکنیک‌هایی همراه است که مدیران را در جهت تقویت مدیریت توانمندتر می‌سازد (Zareian & colleagues, 2022). با توجه به جایگاه امروزی سرمایه فکری در تجارت جهان و نقشی که این سرمایه ارزشمند می‌تواند در توسعه و کسب درآمد بیشتر برای بنگاه‌های کوچک و بزرگ اقتصادی و دولت‌ها داشته باشد، مدیریت این نوع دارایی‌ها از کمیت به سزایی برخوردار شده است. امروزه سرمایه‌گذاری در نتیجه به اشتراک گذاشتن دارائی‌های نامشهود سرمایه‌گذاران به وقوع می‌پیوندد که این امر با توجه به شرایط فعلی و همچنین نیاز به خرید و انتقال تکنولوژی و توسعه صنایع پیشرفته، به طور روزافزونی بر اهمیت این موضوع می‌افزاید. به‌هرحال وجود دارایی‌های نامشهود و نقش آنها در ایجاد ارزش برای واحد تجاری، واقعیتی انکارناپذیر است که باوجود آسیب‌پذیربودن شدید، شناخت، اندازه – گیری و ارائه اطلاعات آنها موضوعی بااهمیت است. به‌عنوان‌مثال منشأ ادامه حیات شرکت مایکروسافت، ساختمان‌ها و امکانات سرمایه‌ای فیزیکی نیست. بلکه مغزهای متفکر موجود در آن هست (De Sa et al., 2023). سرمایه فکری شامل همه فرایندها و دارایی‌هایی می‌شود که معمولاً در ترازنامه نشان داده نمی‌شود و همچنین شامل همه دارایی‌های ناملموسی می‌شود (مثل مارک‌های تجاری، حق ثبت و بهره‌برداری محصولات و نام‌های تجاری) که در روش‌های حسابداری مدرن موردتوجه قرار داده می‌شوند اهمیت فزاینده سرمایه فکری در فرایندهای خلق ارزش شرکتی به طور قابل‌توجهی بر بازارهای سرمایه، افشای شرکت‌ها و مدیریت مالی شرکت‌ها تأثیر گذاشته است، زیرا سرمایه فکری به افزایش عدم تقارن اطلاعاتی بین شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران کمک کرده است (Hamidian et al., 2023). مدیریت کارا و اثربخش شرکت‌ها همواره مستلزم ابزارها و تکنیک‌های مناسب برای درک مسائل مدیریتی معاصر است. امروزه، جریان اقتصاد و معیارهای ایجاد ارزش تغییریافته است و منابع نامشهود و سرمایه فکری اهرم‌های جدید برای مواجهه با این تغییرات محیطی و ساختاری است. برای تأثیرگذاری مثبت بر ارزش آینده بنگاه، لازم است درک بهتری از سرمایه فکری و آخرین ابزار موجود برای شناسایی، اندازه‌گیری و مدیریت این عامل مهم ایجاد ارزش را داشته باشیم؛ بنابراین عملکرد تجاری به طور فزاینده‌ای نیازمند مدیریت فعال در حوزه سرمایه فکری و منابع نامشهود برای دستیابی به بازده پایدار سهام‌داران است (Shahrzad & colleagues, 2023).

Ismaili Kia & colleagues(2025) در پژوهشی با موضوع «بررسی تأثیر عملکرد زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری بر عملکردهای مالی و غیرمالی شرکت‌ها: نقش تعدیل‌کنندگی ویژگی‌های ساختاری مدیریت» نشان دادند که عملکرد زیست‌محیطی، اجتماعی

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

و راهبری بر عملکرد مالی و عملکرد غیرمالی تأثیر مثبت و معناداری دارد. ثبات و استحکام مدیریت و توانایی مدیریت، تأثیر مثبت عملکرد زیست‌محیطی و اجتماعی و راهبری بر عملکرد مالی را تقویت می‌کنند؛ اما استقلال هیئت‌مدیره و تنوع اعضای هیئت‌مدیره بر این تأثیر نقش تعدیل‌کنندگی ندارند. ثبات و استحکام مدیریت، استقلال هیئت‌مدیره، تنوع اعضای هیئت‌مدیره و توانایی مدیریت، تأثیر مثبت عملکرد زیست‌محیطی و اجتماعی و راهبری بر عملکرد غیرمالی را تقویت می‌کنند.

Sadeghi(2024) در مطالعه ای با عنوان اثر باز بودن تجاری– مالی وسرمایه انسانی بر حمایت ازسرمایه گذاران خرد درکشورهای درحال توسعه نشان دادکه گسترش روابط تجاری وتسهیل ورود وخروج سرمایه به انطباق بیشتر استانداردهای حمایت از سرمایه گذاران خرد کمک میکند، هر چند اثر بازبودن تجاری قویتر است. نقش سرمایه انسانی درانتقال اثرات سرریز نیزانکارناپذیراست. ارتقای استانداردهای حاکمیت شرکتی وحمایت از سرمایه گذاران خرد تحت تاثیرجهانی سازی ورقابت بین المللی تجاری ومالی قرار دارند وسرمایه انسانی به جهت انتقال دانش وشوک های بهره وری اهمیت دارد. توسعه بازار سرمایه نیز به طور معنی داری مسئله نمایندگی بین مدیران وسرمایه گذاران خرد را کاهش میدهد.

Gorganli Doji et al(2024) درمطالعه خود با عنوان بررسی «رابطه بین سرمایه فکری و نظام راهبری شرکتی با کیفیت گزارشگری مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» به این نتیجه رسیدند که بین اندازه هیئت مدیره و کیفیت گزارشگری مالی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و بین استقلال هیئت مدیره و کیفیت گزارشگری مالی نیز رابطه مثبت معنادار وجود دارد و در آخر بین اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و همچنین بین جلسات کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

Nejati & colleagues(2023) به بررسی حاکمیت شرکتی و معیارهای مالی و رفتاری عملکرد شرکت پرداختند. مطالعه حاضر با استفاده از روش اسناد کاوی و مطالعه متون موجود در حوزه حاکمیت شرکتی با هدفی علمی شرایط و پدیده های مورد بررسی را توصیف می کند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که اندازه شرکت، اهرم مالی و سودآوری شرکت بر کیفیت حاکمیت شرکتی تاثیر مثبت معناداری دارد. از سویی دیگر، حاکمیت شرکتی با دو شاخص بازده دارایی ها و بازده سرمایه ارتباط دارد. نفوذ مدیر عامل، سهامداران نهادی و تعداد اعضای هیات مدیره با بازده دارائیها دارای ارتباط معنی دار است و بازده سرمایه ارتباط معنی دار با تعداد مدیران موسسه حسابرسی، نفوذ مدیر عامل، تمرکز مالکیت و دوگانگی وظیفه مدیر عامل دارد. در حالی که متغیرهای اندازه هیات مدیره استقلال اعضای هیات مدیره و کیفیت حسابرسی بر کارآیی مدیریت سرمایه در گردش، تاثیر معناداری نداشتند. علاوه بر این، حاکمیت شرکتی قوی، رفتار نامطلوب مدیران معاملات غیر معمول با اشخاص وابسته و مدیریت سود) را نیز کاهش می دهد. به طور کلی، تقویت حاکمیت شرکتی منجر به بهبود معیارها و سنجه های مالی و رفتاری مورد علاقه سهامداران و سایر ذی نفعان شرکت ها می شود.

Hatami(2023) ، به ارائه یک رویکردی نوین در تاثیر ویژگی های شرکت بر میزان افشای سرمایه فکری پرداخت. نتایج فرضیه اول نشان میدهد که تاثیر مثبت و معناداری میان اندازه شرکت و افشا سرمایه فکری وجود دارد.بدین گونه که شرکتهای بزرگتر میزان افشای سرمایه فکری خود را بیشتر از شرکتهای کوچکتر ارائه کرده و علاوه بروجود سرمایه فکری بیشتر، امکانات و رفاهیات بیشتری در اختیار آنان قرار داده و لذا نیازمند افشا بیشتری نیز هست. نتایج فرضیه دوم بیان کننده آن است که بین سودآوری و افشا سرمایه فکری تاثیر معناداری وجود دارد.

(Ahmad, Elamer & colleagues, 2025) در مطالعه‌ای به بررسی پویایی حکومت و پارادوکس افشای سرمایه انسانی: دیدگاه ژاپنی پرداخت. نتایج این پژوهش نشان داد که حضور اعضای مستقل و زن هیئت‌مدیره تأثیر مثبتی بر افشای سرمایه انسانی دارد. به طور شگفت‌انگیزی، مشخص شد که مشارکت کارکنان به طور منفی با افشای سرمایه انسانی مرتبط است که نشان‌دهنده یک مبادله بالقوه بین شفافیت و مشارکت است.

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق‌ها و پژوهش‌های علمی بر اساس حیطه و معیارهای مختلف، دارای طبقه‌بندی متفاوتی هستند. یکی از طبقه‌بندی‌ها بر اساس هدفی است که در تحقیق دنبال می‌شود. در این نوع طبقه‌بندی تحقیقات در سه دسته تحقیقات بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای قرار می‌گیرند. تحقیقات بنیادی فارغ از هر نوع نتایج اقتصادی و اجتماعی بوده و تحقیقاتی محض هستند؛ لیکن تحقیقات کاربردی برخلاف تحقیقات بنیادی برای کسب دانش علمی و فنی جدید انجام‌شده و به لحاظ کاربرد ویژه آن موردتوجه قرار می‌گیرد. باتوجه‌به مطالب گفته‌شده تحقیق حاضر ازلحاظ طبقه‌بندی بر مبنای هدف، از نوع کاربردی است و از جنبه‌های مختلف به‌صورت طولی (سری‌های زمانی)، مقطعی یا از دیدگاه افراد مختلف (دلفی) بررسی می شود. تحقیق حاضر از نوع توصیفی بوده و به روش پیمایشی و همچنین همبستگی انجام پذیرفته است. در

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

این تحقیق از روش دلفی به‌عنوان ابزار همگرایی نظرات متخصصان و خبرگان در مورد سؤالات تحقیق استفاده شده است. بر همین اساس بامطالعه پیشینه‌های نظری و مطالعه تطبیقی انواع مدل‌ها و الگوهای حاکمیت شرکتی در سایر کشورها و ارزیابی میزان سازگاری آن‌ها با ویژگی‌های سیستم شرکت داری در ایران، ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های الگوی اولیه حاکمیت شرکتی در شرکت‌ها و ضرایب و ترکیب هر یک از آن‌ها تعیین شده و مدل پیشنهادی بر اساس نظرخواهی از متخصصان و صاحب‌نظران عضو گروه دلفی و اجماع آن‌ها، نهایی گردیده است. داده‌های جمع‌آوری شده از طریق پرسش‌نامه با استفاده از فنون معادلات ساختاری تجزیه‌وتحلیل می شود. باتوجه‌به اهداف تحقیق حاضر، روش حداقل مربعات جزئی (PLS) را می‌توان روشی مناسب برای جلوگیری از محدودیت‌های مبتنی بر مدل‌سازی معادلات ساختاری مبتنی بر کوواریانس به دلیل بی‌نیازی به‌پیش فرض‌های توزیعی و مقیاس اندازه‌گیری، اهداف پیش‌بینی و نظریه‌پردازی، تناسب با مدل‌های ترکیبی، تناسب با نمونه‌های کوچک، نبود راه‌حل‌های ناسره و نامشخص بودن عوامل ذکر کرد. تحقیقات به روش دلفی با مشارکت افرادی انجام می‌پذیرد که در موضوع پژوهش دارای دانش و تخصص هستند. در این روش جامعه تحقیق شامل متخصصان، خبرگان و تمامی افراد موردنظر برای تحقیق است. در مواردی که برای انجام تحقیق، مطالعه تمام افراد جامعه موردنظر امکان‌پذیر نباشد؛ زیرمجموعه‌ای از جامعه موردنظر که نمونه گفته می‌شود؛ موردمطالعه قرار می‌گیرد برای این منظور یک پانل مجازی از خبرگان برای پاسخ‌گویی به سؤال‌ها با عدم قطعیت بالا ایجاد می‌شود. این نمونه با عنوان گروه تحقیق، گروه خبرگان، پانلیست‌ها، گروه دلفی یا پانل دلفی شناخته می‌شوند و نماینده جامعه‌ای هستند که از بین آن گزینش می‌شوند. در تعیین پانل دلفی ترکیب اعضای پانل، تعیین اندازه پانل، صلاحیت پانلیست‌ها و روش انتخاب آن‌ها از اهمیت خاصی برخوردار است.

جدول ۱- ترکیب اعضای گروه دلفی

ردیف	اعضای گروه دلفی
۱	اعضای هیئت‌علمی گروه‌های حسابداری، مدیریت مالی و بانکداری دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و مدیران و کارشناسان مراکز پژوهشی کشور
۲	مدیران عامل، اعضای هیئت‌مدیره، مدیران ارشد، میانی و کارشناسان بازار سرمایه
۳	مدیران و کارشناسان ارشد مرتبط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
۴	مدیران و کارشناسان خبره بازار سرمایه
	جمع کل تعداد اعضای گروه دلفی

منبع: تحقیق حاضر

این پژوهش به دنبال ارائه مدل سرمایه فکری تعمیم‌یافته بر مبنای رفتار حاکمیت شرکتی: موردمطالعه شرکت‌های سرمایه‌گذاری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران است. مدل مفهومی اولیه تحقیق مشتمل بر چهار بعد مذکور به شرح موارد زیر مشخص گردید.

- مؤلفه‌های بعد عوامل محیطی شامل نظام فرهنگی، شریعت، نظام قانونی، نظام سیاسی، نظام اقتصادی و ارکان نظارتی است.
- مؤلفه‌های بعد نهاده‌ها شامل شاخص‌های مرتبط با ارکان حاکمیتی شامل هیئت‌مدیره، رئیس هیئت‌مدیره و کمیته‌ها، ارکان مدیریت اجرایی شامل مدیرعامل، هیئت عامل و سایر مدیران ارشد و واحدهای اجرایی و ذی‌نفعان است. مؤلفه‌های شاخص‌های مذکور دربردارنده سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری، مشتری و ارزش برند است.
- مؤلفه‌های بعد فرایندی شامل اجزاء فرایند برنامه‌ریزی، اجرا و کنترل نقش و رویه‌های فی‌مابین سرمایه فکری و ارکان حاکمیتی، نقش و رویه‌های مدیریت اجرایی و نقش و کارکردهای ذی‌نفعان است.
- مؤلفه‌های بعد اهداف و نتایج ساختاری شامل شاخص‌های پاسخگویی، شفافیت و افشای، رعایت احکام و قوانین شرعی، رعایت عدالت و انصاف، رعایت حقوق ذی‌نفعان، مسئولیت‌پذیری و کارایی و اثربخشی و مؤلفه‌های اثر مالکیت، حقوق سهامداران، شفافیت و اثربخش هیئت‌مدیره است.

یافته‌های پژوهش

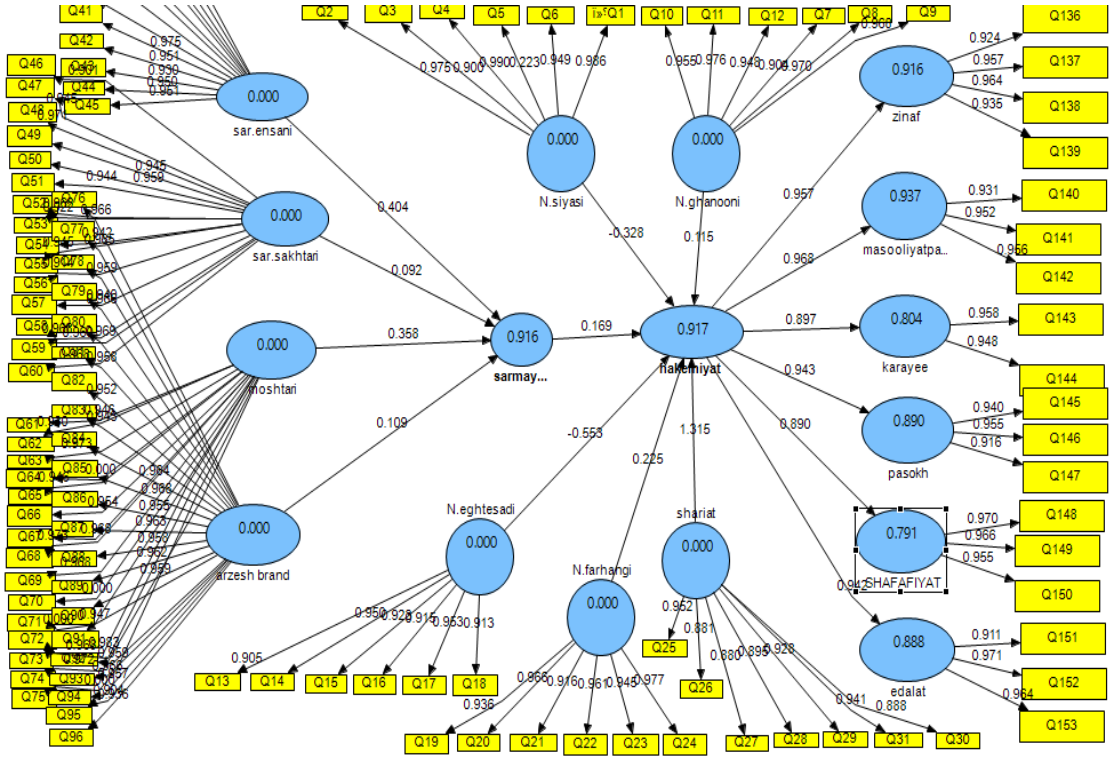
بررسی پایایی (همسانی درونی) گویه‌ها

پایایی هر یک از گویه‌ها به مقدار بارهای عاملی هر یک از متغیرهای مشاهده‌شده اشاره دارد و برای مشخص‌کردن اینکه شاخص‌های اندازه‌گیری (متغیرهای مشاهده‌شده) تا چه اندازه برای سنجش متغیرهای پنهان قابل‌قبول‌اند، مورداستفاده قرار گرفته و حداقل مقدار قابل‌قبول

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

آن ۰/۳ و بارهای عاملی ۰/۴ سطح معنی‌داری متوسط را نشان می‌دهند. در تحلیل‌های عاملی تأییدی مقادیر بارهای عاملی بالاتر از ۰/۵ نشانگر سطح معنی‌داری قوی و همبستگی زیاد بین متغیرهای مشاهده‌شده بوده و نیز بیانگر آن است که سازه خوب تعریف‌شده است

شکل ۱- بارهای عاملی و معنی‌داری آن

نتایج حا صل از برر سی ضرایب بارهای عاملی نشان می‌دهد تعدادی از گویه‌ها دارای بار عاملی کمتر از ۰/۴ هستند؛ لذا مدل اندازه‌گیری با حذف گویه‌های مذکور مجدداً بررسی‌شده و مقدار بارهای عاملی سؤالات در جدول (۲) نشان داده‌شده است:

جدول ۲- بارهای عاملی و معنی‌داری آن

نام متغیر	گویه	بار عاملی
نظام سیاسی (بعد محیطی)	Q1	۰/۹۸۷
	Q2	۰/۹۷۶
	Q3	۰/۹۰۵
	Q4	۰/۹۹۰
	Q5	۰/۲۱۳
	Q6	۰/۹۴۶
نظام قانونی (بعد محیطی)	Q7	۰/۹۶۸
	Q8	۰/۹۰۲
	Q9	۰/۹۷۷
	Q10	۰/۹۶۴
	Q11	۰/۹۵۴
	Q12	۰/۹۵۷
نظام اقتصادی (بعد محیطی)	Q13	۰/۸۸۰
	Q14	۰/۹۶۶
	Q15	۰/۹۰۱
	Q16	۰/۹۳۷

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

نام متغیر	گویه	بار عاملی
	Q17	۰/۹۶۷
	Q18	۰/۹۰۰
نظام فرهنگی (بعد محیطی)	Q19	۰/۹۴۷
	Q20	۰/۹۶۷
	Q21	۰/۹۵۰
	Q22	۰/۹۵۶
	Q23	۰/۹۳۹
	Q24	۰/۹۷۲
شریعت (بعد محیطی)	Q25	۰/۹۵۳
	Q26	۰/۸۰۲
	Q27	۰/۸۶۵
	Q28	۰/۹۱۳
	Q29	۰/۹۳۴
	Q30	۰/۹۰۸
سرمایه انسانی (بعد نهاده‌ها)	Q31	۰/۹۳۰
	Q32	۰/۹۵۴
	Q33	۰/۹۶۵
	Q34	۰/۹۵۰
	Q35	۰/۹۶۷
	Q36	۰/۹۶۱
	Q37	۰/۹۵۹
	Q38	۰/۹۹۲
	Q39	۰/۹۹۲
	Q40	۰/۹۶۸
	Q41	۰/۹۷۴
	Q42	۰/۹۶۶
	Q43	۰/۹۳۰
	Q44	۰/۹۷۵
	Q45	۰/۹۵۲
سرمایه ساختاری (بعد نهاده‌ها)	Q46	۰/۹۵۸
	Q47	۰/۹۶۸
	Q48	۰/۹۶۴
	Q49	۰/۹۷۰
	Q50	۰/۹۷۸
	Q51	۰/۹۶۰
	Q52	۰/۹۴۹
	Q53	۰/۹۵۱
	Q54	۰/۹۴۹
	Q55	۰/۹۷۲
	Q56	۰/۹۴۸
	Q57	۰/۹۷۳
	Q58	۰/۹۷۹
	Q59	۰/۹۷۳
	Q60	۰/۹۵۰
مشتری (بعد نهاده‌ها)	Q61	۰/۹۵۳
	Q62	۰/۹۷۹
	Q63	۰/۹۸۰

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

نام متغیر	گویه	بار عاملی
	Q64	۰/۰۰۰
	Q65	۰/۹۳۲
	Q66	۰/۵۴۷
	Q67	۰/۹۶۳
	Q68	۰/۹۷۷
	Q69	۰/۹۷۹
	Q70	۰/۰۰۰
	Q71	۰/۰۰۰
	Q72	۰/۹۷۹
	Q73	۰/۹۹۴
	Q74	۰/۹۸۵
	Q75	۰/۰۰۰
ارزش برند (بعد نهاده‌ها)	Q76	۰/۹۸۲
	Q77	۰/۹۵۴
	Q78	۰/۹۷۵
	Q79	۰/۹۶۴
	Q80	۰/۹۵۴
	Q81	۰/۹۰۳
	Q82	۰/۹۸۱
	Q83	۰/۹۶۲
	Q84	۰/۹۸۲
	Q85	۰/۹۷۴
	Q86	۰/۹۸۱
	Q87	۰/۹۸۲
	Q88	۰/۹۷۰
	Q89	۰/۹۶۳
	Q90	۰/۹۷۴
	Q91	۰/۹۸۰
	Q92	۰/۹۸۱
	Q93	۰/۹۶۹
	Q94	۰/۹۶۰
	Q95	۰/۹۳۹
	Q96	۰/۹۳۷
	Q97	۰/۹۳۰
	Q98	۰/۹۵۴
	Q99	۰/۹۸۹
بعد فرایندی	Q100	۰/۹۶۹
	Q101	۰/۹۶۸
	Q102	۰/۹۷۲
	Q103	۰/۹۸۸
	Q104	۰/۸۲۰
	Q105	۰/۸۸۱
	Q106	۰/۹۶۷
	Q107	۰/۹۰۰
	Q108	۰/۹۴۷
	Q109	۰/۹۶۷
	Q110	۰/۹۵۰

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

نام متغیر	گویه	بار عاملی
	Q111	۰/۹۵۶
	Q112	۰/۹۳۹
	Q113	۰/۹۷۲
	Q114	۰/۹۵۳
	Q115	۰/۸۰۲
	Q116	۰/۸۶۵
	Q117	۰/۹۱۳
	Q118	۰/۹۳۴
	Q119	۰/۹۰۸
	Q120	۰/۹۳۰
	Q121	۰/۹۵۴
	Q122	۰/۹۶۵
	Q123	۰/۹۵۰
	Q124	۰/۹۶۷
	Q125	۰/۹۶۱
	Q126	۰/۹۵۹
	Q127	۰/۹۹۲
	Q128	۰/۹۹۲
	Q129	۰/۹۶۸
	Q130	۰/۹۷۴
	Q131	۰/۹۶۶
	Q132	۰/۹۳۰
	Q133	۰/۹۷۵
	Q134	۰/۹۵۲
	Q135	۰/۹۵۸
رعایت حقوق ذی‌نفعان بعد اهداف و نتایج	Q136	۰/۹۶۸
	Q137	۰/۹۶۴
	Q138	۰/۹۷۰
	Q139	۰/۹۷۸
مسئولیت‌پذیری بعد اهداف و نتایج	Q140	۰/۹۶۰
	Q141	۰/۹۴۹
	Q142	۰/۹۵۱
کارایی و اثربخشی بعد اهداف و نتایج	Q143	۰/۹۴۹
	Q144	۰/۹۷۲
پاسخگویی اهداف و نتایج	Q145	۰/۹۴۸
	Q146	۰/۹۷۳
	Q147	۰/۹۷۹
شفافیت و افشا	Q148	۰/۹۷۳
	Q149	۰/۹۵۰
	Q150	۰/۹۵۳
رعایت عدالت و انصاف	Q151	۰/۹۷۹
	Q152	۰/۹۸۰
	Q153	۰/۰۰۰

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

پایایی ترکیبی متغیرهای پژوهش

در پایایی مرکب هنگام محاسبه از بارهای عاملی گویه‌ها استفاده می‌شود که مقادیر پایایی مرکب را به نسبت آلفای کرونباخ بیش‌تر و بهتر نشان می‌دهد. باوجوداینکه مقدار ضریب پایایی ترکیبی باید بالاتر از ۰/۷ باشد، اما در صورت پایین‌بودن تعداد سؤالات و یا افراد نمونه آماری، مقدار ۰/۶ نیز قابل‌قبول است

جدول ۳- نتایج پایایی ترکیبی متغیرهای پژوهش

عنوان متغیرها	پایایی مرکب
نظام سیاسی	۰/۹۴۹
نظام قانونی	۰/۹۸۳
نظام اقتصادی	۰/۹۷۳
نظام فرهنگی	۰/۹۸۲
شریعت	۰/۹۷۱
سرمایه انسانی	۰/۹۹۲
سرمایه ساختاری	۰/۹۹۲
مشتری	۰/۹۵۸
ارزش برند	۰/۹۹۵
رعایت حقوق ذی‌نفعان	۰/۹۷۰
مسئولیت‌پذیری	۰/۹۶۲
کارایی و اثربخشی	۰/۹۵۱
پاسخگویی	۰/۹۵۵
شفافیت و افشا	۰/۹۷۴
رعایت عدالت و انصاف	۰/۹۶۴
حاکمیت شرکتی	۰/۹۶۹
سرمایه فکری	۰/۹۹۹

یافته‌های مربوط به روایی متغیرهای پژوهش

روایی همگرا از طریق معیار میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) بررسی می‌شود. این شاخص نشان‌دهنده میزان واریانسی است که یک سازه از نشانگرهایش به دست می‌آورد که در صورت بیش‌ترشدن این معیار از ۰/۴، روایی همگرای ابزار اندازه‌گیری تأیید می‌شود.

جدول ۴- نتایج روایی همگرای متغیرهای پژوهش

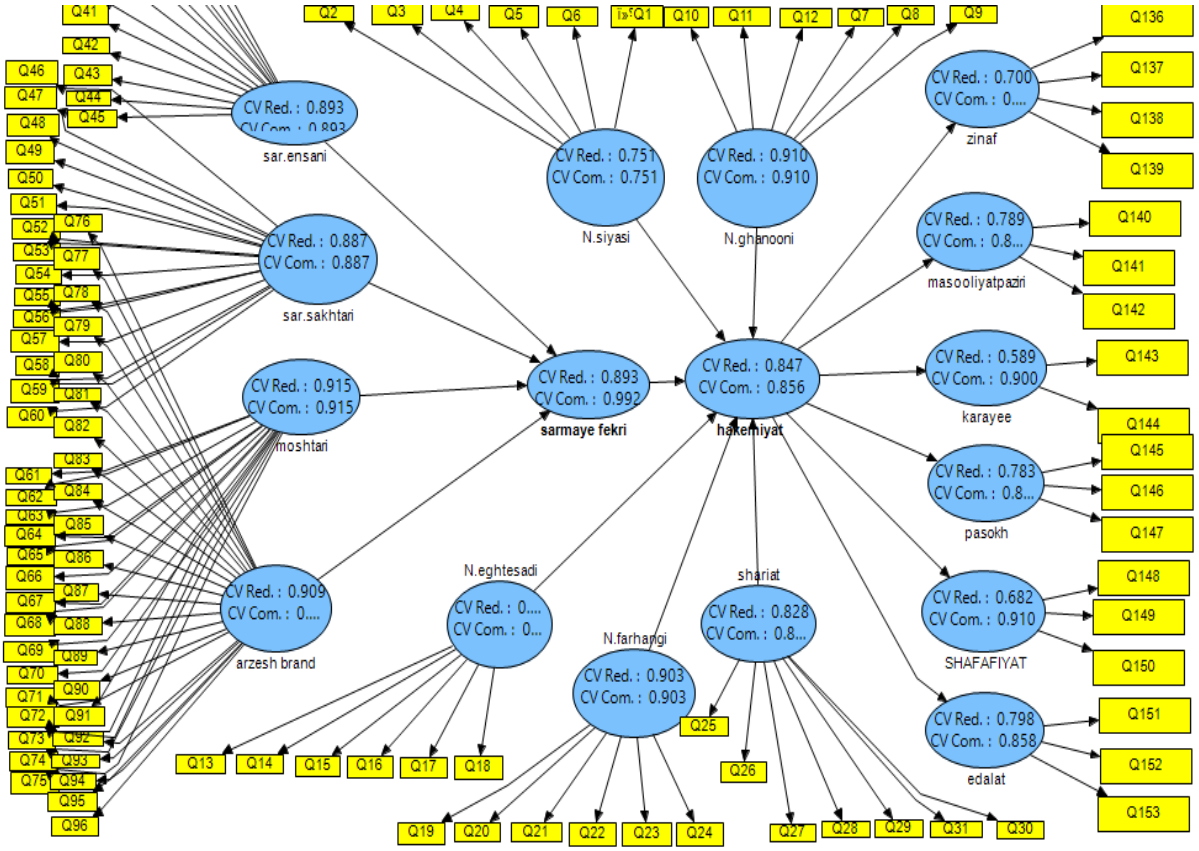
عنوان متغیرها	AVEمیانگین واریانس استخراج‌شده
نظام سیاسی	۰/۷۷۷
نظام قانونی	۰/۹۰۹
نظام اقتصادی	۰/۸۵۸
نظام فرهنگی	۰/۹۰۳
شریعت	۰/۸۲۷
سرمایه انسانی	۰/۸۹۹
سرمایه ساختاری	۰/۸۹۴
مشتری	۰/۶۷۸
ارزش برند	۰/۹۱۴
رعایت حقوق ذی‌نفعان	۰/۸۹۲
مسئولیت‌پذیری	۰/۹۸۵
کارایی و اثربخشی	۰/۹۰۸
پاسخگویی	۰/۸۷۸
شفافیت و افشا	۰/۹۲۸

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

عنوان متغیرها	AVEمیانگین واریانس استخراج‌شده
رعایت عدالت و انصاف	۰/۹۰۰
حاکمیت شرکتی	۰/۹۴۱
سرمایه فکری	۰/۹۹۹

یافته‌های مربوط به آزمون کیفیت مدل

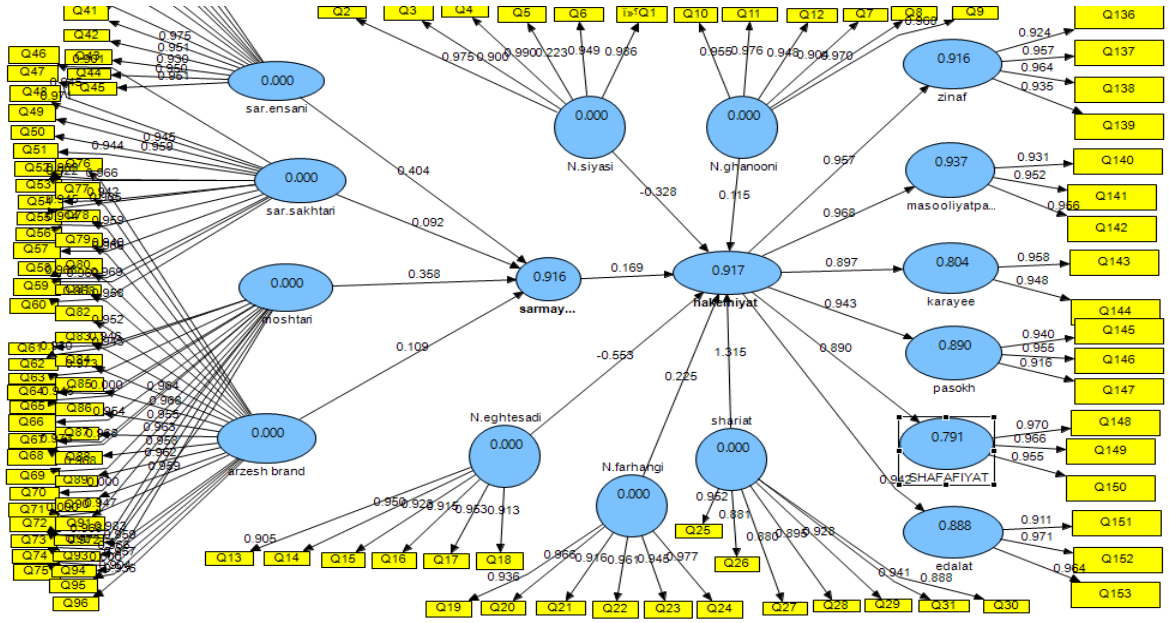

شکل ۲- نتایج آزمون کیفیت مدل

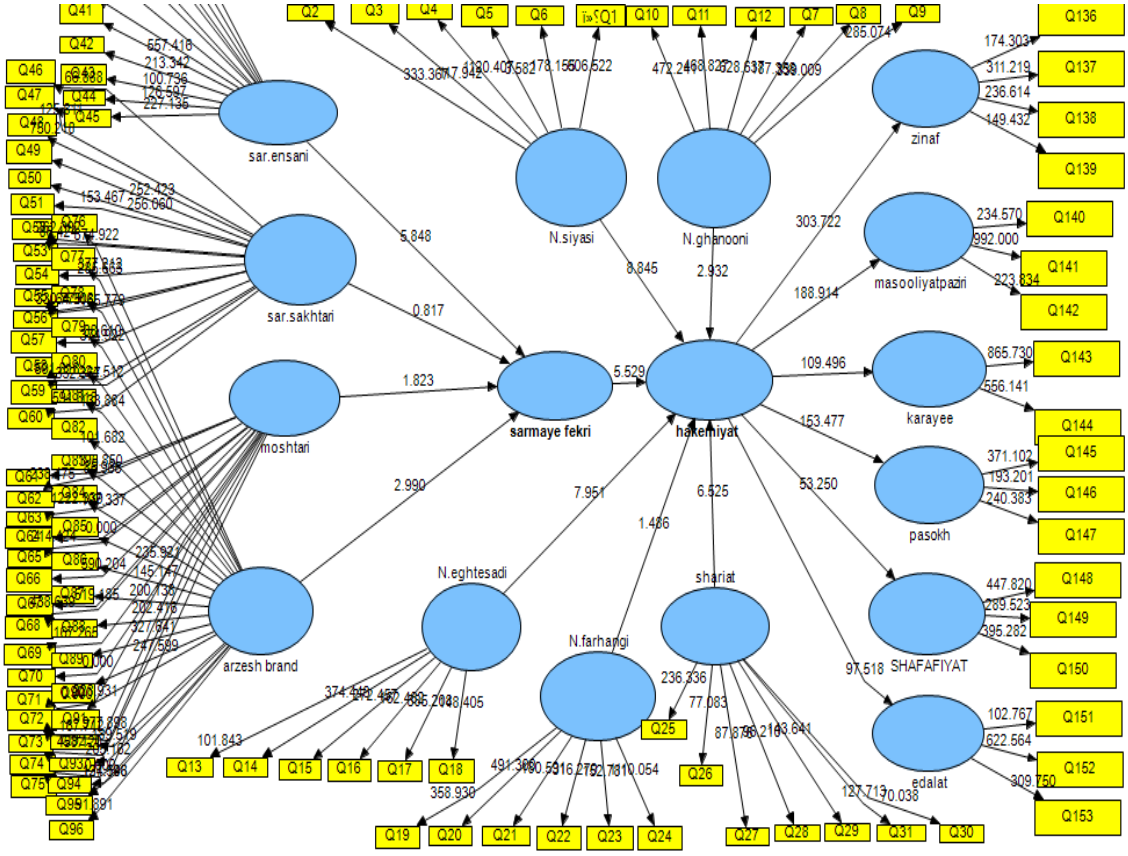
Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

یافته‌های مربوط به روابط میان متغیرهای مدل و برازش مدل مفهومی پژوهش

شکل ۳- نتایج ضرایب مسیر و بارهای عاملی

شکل ۴- نتایج معناداری ضرایب مسیر و بارهای عاملی

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

جدول ۵- ضرایب اثرگذاری متغیرهای پژوهش

متغیر تأثیرگذار	متغیر تأثیرپذیر	ضریب	tآماره	رابطه
سرمایه انسانی	سرمایه فکری	۰/۴	۵/۸۴	معنی‌دار
سرمایه ساختاری		۰/۰۹	۰/۸۱۷	بی‌معنا
مشتری		۰/۳۵	۱/۸۲	معنی‌دار
ارزش برند		۰/۱۰۹	۲/۹۹	معنی‌دار
نظام سیاسی	حاکمیت شرکتی	-۰/۳۲	۸۸/۴	معنی‌دار
نظام قانونی		۰/۱۱۵	۲/۹۳	معنی‌دار
نظام اقتصادی		-۰/۵۵	۷/۹۵	معنی‌دار
نظام فرهنگی		۰/۲۲۵	۱/۴۸	بی‌معنا
شریعت		۱/۳۱	۶/۸۵	معنی‌دار
سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی	پاسخگویی	۰/۹۴	۱۵/۳	معنی‌دار
	شفافیت و افشا	۰/۸۹	۵/۳۲	معنی‌دار
	رعایت عدالت و انصاف	۰/۹۴	۹/۷۵	معنی‌دار
	رعایت حقوق ذی‌نفعان	۰/۹۵	۳/۰۳	معنی‌دار
	مسئولیت‌پذیری	۰/۹۶	۱۸/۸	معنی‌دار
	کارایی و اثربخشی	۰/۸۹	۱۰/۹	معنی‌دار
سرمایه فکری	حاکمیت شرکتی	۰/۱۶۹	۵/۵۲	معنی‌دار

ضریب تعیین (R2)

مقادیر R^2 تنها برای سازه‌های درون‌زا (وابسته) مدل محاسبه می‌شود و در مورد سازه‌های برون‌زا مقدار این معیار صفر است.

جدول ۶- ضریب تعیین (R^2) متغیرهای درون‌زای مدل

تعدیل شده R^2 میزان	
۰/۸۸۷	رعایت عدالت و انصاف
۰/۹۱۶	حاکمیت شرکتی
۰/۸۰۴	کارایی و اثربخشی
۰/۹۳۷	مسئولیت‌پذیری
۰/۸۸۹	پاسخگویی
۰/۹۱۶	پاسخگویی
۰/۷۹۱	شفافیت و افشا
۰/۹۱۶	رعایت حقوق ذی‌نفعان

بحث و نتیجه‌گیری

استقرار الگوی مناسب حاکمیت شرکتی باتوجه‌به ابعاد و مؤلفه‌های سرمایه فکری، نه تنها نقش بسیار مهمی در حداکثرسازی و حفظ منافع بزرگ‌ترین ذی‌نفعان بازار سرمایه یعنی سهامداران دارد؛ بلکه در حفظ منافع سایر ذی‌نفعان ازجمله کارکنان شرکت‌ها، دولت، کل اقتصاد و جامعه که از عملکرد بازار سرمایه تأثیر می‌پذیرند، بسیار حائز اهمیت است و ماهیت ویژه این بازار ایجاب می‌کند که بانک‌ها و شرکت‌ها به سیستم حاکمیت شرکتی قوی‌تری نسبت به سایر شرکت‌ها نیاز داشته باشند .در این راستا باتوجه به اینکه خواستگاه واقعی ذی‌نفعان جامعه و عوامل محیطی و داخلی در هر کشوری با سایر کشورها متفاوت است، لذا ضروری است که با استفاده از الگوهای مطرح در سطح جهانی، الگویی بومی و منطبق با شرایط حاکم بر کشور ارائه شود؛ بنابراین در این مطالعه تلاش شد شاخص‌های سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی به‌صورت بومی ارائه شود. براین‌اساس الگو با در لحاظ نظر خبرگان طراحی و از طریق آزمون‌هایی مورد ارزیابی قرار گرفت و درنهایت تأیید گردید. امید است از این طریق بتوان معیارهای مناسبی برای تصمیم‌گیری ذی‌نفعان، سرمایه‌گذاران، مدیران و... در رابطه با سلامت مالی بازار سرمایه در اختیار آن‌ها قرارداد.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

در این تحقیق، در وهله نخست با نظرخواهی از خبرگان حوزه بازار سرمایه و نیز اصول و دستورالعمل‌های منتشر شده به جمع‌آوری مؤلفه‌ها و شاخص‌های سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی پرداخته شد. در مرحله بعد شاخص‌های جمع‌آوری شده با نظرخواهی از خبرگان تأیید شدند و برخی نیز مورد پذیرش قرار نگرفتند. شاخص‌های مذکور در نهایت در یک مدل مفهومی خلاصه شدند و اعتبار مدل با رویکرد مدل سازی معادلات ساختاری و پا سخ‌های ارائه شده از سوی خبرگان در مرحله دوم (دلفی فازی) موردبرر سی قرار گرفت. بر ا ساس نتایج به‌د ست‌آمده، رابطه معناداری میان ابعاد نهاده‌ها و فرایندها و اهداف و نتایج در الگوی سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی پذیرفته شده ا ست و این امر را می‌توان به‌عنوان تأییدی برای الگوی طراحی شده در نظر گرفت. الگوی پژوهش حا ضر که در چارچوب تفکر سی ستمی تدوین شـده اسـت؛ باتوجه‌به جامعیت و گسـترگی شـمول آن در تمامی ابعاد، می‌تواند به‌عنوان معیاری برای اسـتقرار حاکمیت شـرکتی در شـرکت‌ها و ارزیابی وضـعیت آنها مورداسـتفاده قرار گیرد. برای دسـتیابی به اهداف و نتایج موردانتظار از سـرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی در کلیه شرکت‌ها، پیشنهاد می شود باتوجه‌به الگوی نهایی شده، ساختار منا سب تعریف و ایجاد شود، روابط میان اجزای سیستم و ویژگی‌های هر یک از آنها تعیین و در اجرا رعایت شـود و درنهایت نقش‌ها و کارکردهای موردانتظار از سـوی اجزای آن به طور کامل ایفا شود. در تدوین ا ستاندارد بومی حاکمیت شرکتی در شرکت‌ها از سوی نهادهای قانون‌گذار و ناظر بر چارچوب الگوی پی شنهادی می‌تواند مورداستفاده قرار گیرد. به منظور ارزیابی وضعیت سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی توسط ذی‌نفعان آنها، الگوی مورداستفاده در این تحقیق به جهت جامعیت شاخص‌های آن، می‌تواند ا ستفاده شود. در را ستای ارتقای وضعیت سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی در شرکت‌ها، الگوی پی شنهادی می‌تواند از سوی نهاد نظارتی، برای نظارت و ارزیابی شرکت‌ها مورد ا ستفاده قرار گیرد. به منظور پیاده سازی و استقرار سیستم سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی کارآمد کلیه شاخص‌های الگوی پیشنهادی به‌صورت جامع، مدنظر قرار گیرد.

نگرش سیستمی به مبحث سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی، امکان پیاده‌سازی و ا ستقرار عملی نظام حاکمیت شرکتی را تسهیل و تسریع نموده و دست‌یابی به اهداف و نتایج آن را میسر می‌سازد. در برخی از موارد در خصوص استقرار حاکمیت شرکتی به تعریف و ایجاد یا تغییر عنوان چند پست در نمودار سازمانی بسنده می‌شود؛ لیکن باتوجه‌به تأییدشدن الگوی سیستمی سرمایه فکری مبتنی بر حاکمیت شرکتی از سوی خبرگان، می‌توان عنوان نمود که برای پیاده سازی و ا ستقرار سیستم حاکمیت شرکتی منا سب، بایستی ساختار، روابط، ویژگی‌ها و الزامات شاخص‌ها، نقش‌ها و روابط اجرای سی ستم حاکمیت شرکتی به طور کامل م شخص شود. سپس تمامی اجزای ورودی سی ستم حاکمیت شرکتی به‌در ستی و بر ا ساس ویژگی‌های تعریف شده انتخاب شده و در جایگاه تعریف خود قرار گیرند. سوم اینکه اجزای ورودی سـیسـتم حاکمیت شـرکتی در چارچوب وظایف، روابط و فرایندهای تعریف شـده، نقش و کارکردهای خود را به‌درسـتی ارائه نمایند. در این شرایط می‌توان دستیابی به اهداف و نتایج حاکمیت شرکتی را انتظار داشت.

References

1. Badiei, Hossein; Ghaderi, Mahnaz and Ali Akbari, Mohammad Amin. (2023) Presenting a company value model based on financial ratios, intellectual capital and dividend policy. Quarterly Journal of Accounting and Management Perspectives, Volume: 6, Issue: 80(In persin)
2. Cotei, Carmen, Joseph Farhat, and Indu Khurana. (2022). The impact of policy uncertainty on the M&A exit of startup firms. Journal of Economics and Finance, Springer;Academy of Economics and Finance, vol. 46(1), pages 99-120, January.. DOI: 10.1007/s12197-021-09553-9
3. Dalwai, T., Singh, D., & S, A. (2021). “Intellectual capital, bank stability and risk-taking: evidence from Asian emerging markets”. Competitiveness Review: An International Business Journal, ahead-of-print(ahead-of-print).
4. DOI:10.1108/CR-03-2021-0031
5. De Sá, A. F., Almeida, M. F. L. d., & Barbosa, C. R. H. (2021). Measurement and evaluation of intangible assets of diagnosis and testing laboratories for electrical equipments. Journal of Physics: Conference Series, 1826(1), 12-16 DOI:10.1088/1742-6596/1826/1/012016
6. Dewi, F. A., & Sudarmawan, B. N. (2022). Finance performance: reinvestigation through intellectual capital and good corporate governance. Maliki Islamic Economics Journal, 2(2), 106-122. DOI: 10.18860/miec.v2i2.18358
7. Dwi Hari Prayitno1, Rochman Arif2, Fitri Nurjanah3, Akhmad Imam Amrozi4, Mohammad Syafik5. Journal of Economics and Business (JECOMBI) Volume 6, Number 01, 2024, DOI 10.58471/ jecombi.v6i01 ESSN 2746-8887 (Online)

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

8. Daffa Annisa Salsabila a, Wida Purwidianti a*, Erna Handayani a and Alfato Yusnar Kharismasyah Volume 25, Issue 1, Page 276-291, 2025; Article no.AJEBA.130090 ISSN: 2456-639X
9. Esmaili Kiya, Gharibeh and Fathinia, Hosna (2025). Investigating the impact of environmental, social and governance performance on the financial and non-financial performance of the company: The moderating role of management structural characteristics. Accounting and Auditing Review, 32 (1), 29-1 ISSN: 2645-4572) (In persin)
10. Ghiyashi, Shahin; Mehralizadeh, Yadoleh; Hosseinpour, Mohammad and Nasiri, Maria. (2020). Designing a Culture-Based Intellectual Capital Model in Iranian Universities. Islamic Management, 28(2), 193-219. ISSN:2645-5234) (In persin)
11. Ghorbani, Zaniar and Asadi, Azita. (2021). Identifying and ranking the dimensions of corporate governance affecting financial strength in the insurance industry (case study: insurance company managers in Kurdistan province). 10th International Conference on Management and Humanities Research in Iran, Tehran. ICMHSR10-003) (In persin)
12. Gorganli Doji, Jamadordi and Mamiani, Mohammad, (2024), Studying the relationship between intellectual capital and corporate governance system with quality financial reporting in companies listed on the Tehran Stock Exchange, Second National Conference on New Approaches in Accounting, Auditing and Finance, Aliabad, https://civilica.com/doc/2134823) (In persin)
13. Hatami, Nasir. (2023)Presenting a new approach to the impact of company characteristics on the level of intellectual capital disclosure. The 10th International Conference on Interdisciplinary Research in Management, Accounting and Economics in Iran, Tehran BUSINESS 10-071.) (In persin)
14. Hamidian, Mohsen; Mousavi, Seyedeh Zahra and Nateghi Rostami, Zeinab . (2023). Investigating the effect of intellectual capital efficiency on capital structure with the moderating role of risk and profitability of the company. Accounting and Management Perspectives, 5th Volume, winter 1401, No. 73 (Vol. 6).
15. ISSN:2645-4572) (In persin)
16. Kamran Far, Ahmad and Khatibi Shahri, Mohammad. (2022). Investigating the relationship between corporate governance and company performance in the insurance industry. 16th National Conference on Economics, Management and Accounting, Shirvan. EMCCONF 16-043) (In persin)
17. Leardi, Alessandro. (2022). Fuelling fire sales? Prudential regulation and crises: Evidence from the Italian market. Journal of Economics and Finance 46: 121–44 DOI: 10.1007/s12197-021-09558-4
18. Mousavi, Mirhossein; Pour Abdolahian, Marjan and Mazrouei, Samaneh. (2015). Investigating the relationship between corporate governance indicators and investor reaction in the Iranian stock market. Tehran. International Conference on Humanities, Psychology and Social Sciences.) (In persin)
19. Mansourpour Esfandabadi, Maryam. (2020). Corporate governance and its role in improving the efficiency and effectiveness of companies. Quarterly Journal of New Business Attitudes, Volume, 1, Issue 6 (Continuous 6). 119-131) (In persin)
20. Mohammad Fawzi Shubita, Ahmed Dheyauldeen Salahaldin, Nahed Habis Alrawashedh and Mohammad Ahmad Alqam (2024). Relationship between corporate governance and intellectual capital: Evidence from Jordan. Problems and Perspectives in Management, 22(4), 39-50. DOI:10.21511/ppm.22(4).2024.04
21. Nejati, Saeed and Atashi Golestani, Hojjatollah. (2021). Corporate Governance and Financial and Behavioral Criteria of Company Performance. First National Conference on Modernity in Management, Accounting and Economics Research, Mashhad. MMAER01-048) (In persin)
22. Nik Qalb, Hadi; Sayyad Shirkesh, Saeed and Haghshenas Kashani, Farideh. (2022). Designing a Corporate Governance Model in Effective Supervision of Bank Grants. Strategic Management Studies. DOI:10. 2034/SMSJ/2023. 7007401751.
23. Nguyen, Q., Kim, M. H., & Ali, S. (2023). Corporate governance and earnings management: Evidence from Vietnamese listed firms. International Review of Economics & Finance, 89, 775-801. DOI:10.1016/j.iref.2023.07.084

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

24. Phurahong, N., Nachairit, I., Nilniyom, N., & Wongkhae, K. (2023). Corporate Governance Mechanisms and Intellectual Capital Disclosure in Market for Alternative Investment of Thailand. Rajapark Journal, 17(52), 268-287. DOI: 10.15388/omee.2020.11.34
25. Rr. Sri Saraswati , Winwin Yadiati , Harry Suharman and Roebiandini Soemantri Department Cogent Business & Management 2024, VOL. 11, NO. 1, 2382335
26. Samieh Sadeghi Research paper (2024). Studying the effect of trade-financial openness and human capital on supporting retail investors in developing countries, 16th year, issue 32, autumn-winter 2023, pp. 20-234. (In persin)
27. Seif, Vali-Allah. (2014). Corporate Governance in the Iranian Banking System: Challenges and Expectations. Quarterly Journal of Trends, Year 21, Issue 6: 54-15. ISSN:2228-2892)
28. Shahani-Cheraghi, Bahareh and Gerami, Ali. (2021). Investigating the Relationship between Intellectual Capital Efficiency and Capital Structure Considering the Role of Risk and Profitability. 9th International Conference on Management, Accounting and Economic Development. CONFME09-078)
29. Shahzad, K., Shah, S. Q. A., Lai, F. W., Jan, A. A., Shah, S. A. A., & Shad, M. K. (2023). Exploring the nexus of corporate governance and intellectual capital efficiency: from the lens of profitability. Quality & Quantity, 57(3), 2447-2468. DOI:10.1007/s11135-022-01472-z
30. Zareian Moradabadi, Behzad; Islambolchi, Alireza, Hamidi, Kambiz and Ghobadi Lamuk, Tohfeh. (2021). A model for evaluating intellectual capital in state-owned banks of the Islamic Republic of Iran. Islamic Economics and Banking, 11(39), 167-193. DOI:10.30495/QRM/20230700377.(In persin)

Archive of SID.ir